

Rapport Succeskriterier for kødprodukter med planteprotein – en fokusgruppeundersøgelse

17. maj 2018
Proj.nr. 2006272
Version 1
MDAG/MT

Margit Dall Aaslyng

Sammendrag

Baggrund

I projektet 'Nye proteinkombinationer med kød- og planteprotein' ønsker vi at producere kødprodukter tilsat planteprotein. Målet er at lave produkter, der kan tiltale et segment af forbrugere, der ønsker at skære ned for kødforbruget.

Formål

For at definere produkternes succeskriterier blev der gennemført to fokusgruppeundersøgelser. Disse skal danne baggrund for projektets aktiviteter herunder kravspecifikation for produkterne.

Gennemførelse

Der blev afholdt to fokusgruppeundersøgelser i Nordsjælland. Fokusgruppeundersøgelserne blev gennemført i en semistram struktur med tre øvelser indlagt. Lydoptagelser blev transskriberet og data analyseret ud fra koderne:

- omtale af frugt og grønt
- omtale af kød
- sundhed
- klima og miljø
- naturlighed

Resultater

Sundhed var det væsentligste tema i diskussionerne. Det at skære ned på kødindtaget blev associeret med sundhed i form af indtag af flere grøntsager. Klima og bæredygtighed blev kun nævnt, når deltagerne blev adskilt fra indkøbssituationen (dvs. i en borgerkontekst). Her blev det til gengæld fremhævet som det vigtigste argument for at skære ned på kødforbruget.

Pålæg og frokost var der, hvor deltagerne syntes det var sværest at reducere deres kødforbrug. Samtidig var det vigtigt, at pålægsprodukter kan opfattes som naturlige og ikke giver sig ud for at være noget, de ikke er.

Baggrund

I projektet 'Nye proteinkombinationer med kød- og planteprotein' ønsker vi at producere kødprodukter tilsat planteprotein. Målet er at lave produkter, der kan tiltale et segment af forbrugere, der ønsker at skære ned for kødforbruget.

For at definere succeskriterier for produkterne blev der gennemført to fokusgruppeundersøgelser. Der ønskedes information om følgende områder:

- Hvad får deltagerne til at ønske at skære ned på kødforbruget?
- Er årsagerne relateret til dem selv og familien (sundhed eller økonomi) eller til eksterne faktorer (fx klima eller dyrevelfærd)?
- Er det at skære ned i kødforbruget associeret med andre forhold?
- Hvad er de væsentligste faktorer for valg af produkter med mindre kødindhold?
- Skal produkterne være traditionelle kødprodukter eller helt nye produktvarianter?

Dette skal danne baggrund for projektets aktiviteter herunder kravspecifikation for produkterne.

Gennemførelse

Målgruppe

Målgruppen til fokusgrupperne var forbrugere, der kunne lide kød, men ønskede at skære ned på kødforbruget. De var alle (med)ansvarlige for indkøb. Deltagerne skulle være voksne (defineret som minimum 25 år), men der blev i øvrigt ikke sat krav til alder eller køn. Fokusgruppeundersøgelserne blev gennemført i Nordsjælland, og deltagerne blev rekrutteret gennem netværk. Undersøgelserne blev afholdt privat hos de to, der havde rekrutteret deltagerne.

I den første fokusgruppe deltog fem personer, alle kvinder og alle med små eller skolesøgende børn. I den anden fokusgruppe deltog 3 kvinder og 1 mand, alle med store børn, og to af deltagerne med børnebørn.

I tolkningen af resultaterne skal der tages hensyn til, at det er en snæver målgruppe, og at resultaterne ikke kan generaliseres udenfor målgruppen.

Gennemførelse af interview

Interviewet blev gennemført i en semistram struktur med tre øvelser indlagt. I den første øvelse fik deltagerne udleveret en række foto og skulle vælge ét, der havde betydning for dem, når de købte ind. Der blev ikke fokuseret på kød, men på indkøb generelt. I den næste øvelse fik de udleveret en række argumenter, man kunne have, for at reducere kødforbruget. Disse skulle som en konsensusøvelse rangeres fra

det vigtigste til det mindst vigtige. Afsluttende fik de en række produkter, der findes på hylderne i danske supermarkeder i dag. Produkterne var udvalgt på baggrund af, at de tilhørte en af følgende grupper:

- Kødprodukt tilsat grøntsager (kartoffelspegepølse, frikadeller med grøntsager)
- Indeholder lidt kød (kødsread)
- Rent vegetarisk, der efterligner kød (plantefars)
- Typisk vegetarisk produkt (humus)

Deltagerne blev bedt om at diskutere produkterne (se figur 1).

Figur 1. Produkter til øvelse 3 i fokusgruppe 2.

I fokusgruppeundersøgelsen skiftede deltagerne mellem at være i en forbrugerrole (hvad betyder noget for dig, når du køber ind) og en borgerrolle (hvilke argumenter har betydning for jer for at skære ned på kødforbruget). Fokusgruppeundersøgelsen tog en time, og deltagerne fik et gavekort som tak for deltagelse.

Spørgeguiden er vedlagt som bilag 1.

Dataanalyse

Lyden blev optaget og efterfølgende transskriberet. Der blev kodet efter følgende primære koder:

- Sundhed
- Klima og miljø
- Omtale af frugt og grønt
- Omtale af kød
- Naturlighed

Koderne blev fastsat efter gennemlæsning af teksten under hensyntagen til de overordnede spørgsmål, der ønskedes besvaret.

Direkte citater er angivet med kursiv i teksten. Deltagernes identifikation er anonymiseret.

Resultater

Sundhed var et gennemgående tema i alle diskussioner. Den personlige (og familiens) sundhed var således drivende i valg af, hvilken mad der blev købt og spist. Derudover var naturlighed vigtigt, især fravær af tilsætningsstoffer. Og endelig skulle maden helt grundlæggende være indbydende og smage godt.

Sundhed

Når deltagerne blev bedt om ud fra foto at beskrive, hvad der var vigtigst for dem ved indkøb af mad, var sundhed det helt overvejende argument. Sundhed var i høj grad relateret til personlig sundhed og familiens sundhed dvs. den nære sundhed. Sundhedsbegrebet blev generelt ikke defineret nærmere, men en enkelt satte dog ord på som 'energi' ved sund mad modsat 'træt og tung' ved usund mad som wienerbrød, slik og franskbrød. Der var tre faktorer, der blev nævnt i forbindelse med sundhed: nøglehulsmærket, økologi og grøntsager.

Nøglehul

Nøglehulsmærket blev direkte anvendt som indikator for sundhed, som fx:

'Jeg endte faktisk med at bruge nøglehullet, fordi jeg synes, det er så god en indikator på, om man ligesom vælger et produkt i den rigtige retning, som er sund for hele familien...'

Det blev ikke specificeret, hvorfor nøglehullet var associeret med sundhed – det var blot et faktum.

Økologi

Tilsvarende blev økologi anvendt i relation til sundhed, men i modsætning til nøglehullet, der generelt blev opfattet som sundt, var økologi sundt pga. manglende anvendelse af pesticider:

'(suk) man ved jo ikke rigtigt, hvordan og hvorledes, men altså, fremtid med sprøjtemidler tænker jeg, vores børn hvordan og hvorledes øhm... om det har nogen indvirkning på sundhed... så derfor så øhm, så meget som muligt i vores hjem er økologisk.'

Igen var argumenterne for økologi den personlige sundhed (mig og min familie) og ikke en global bæredygtighed.

Når der blev snakket mere konkret om, hvad sund mad var, blev sund mad associeret med grøntsager:

'Det er bedre for min sundhed, at jeg får nogle flere grøntsager.'

Der var et generelt ønske om at spise flere grøntsager. Et ønske om at spise mindre kød var koblet til ønsket om at spise flere grøntsager: *'Jeg ville rigtig gerne spise mindre kød og det, altså egentlig fordi jeg gerne ville have flere grøntsager, øhm, jeg får alt for få grøntsager.'*

Den begrænsende faktor for øget grøntsagsindtag var hos mange deltagere manden og børnene, der foretrak kød fremfor grøntsager.

Årsagen til, at grøntsager blev opfattet som sunde, var indhold af fibre og vitaminer. I øvrigt var deltagerne famlende i deres argumentation – grøntsager er sunde, fordi vi får at vide, at de er sunde: *'jamen, det får vi bare at vide. Sekshundrede gram om dagen – ikk?'*

Når der blev spurgt ind til, hvorvidt kød var sundt, var der generel enighed om, at det var det, bare man ikke fik for meget. Argumenterne for køds sundhed var meget tekniske omkring proteinindhold og aminosyrer.

Klima

Når deltagerne skulle prioritere argumenter for nedsat kødforbrug, var 'Det ville være godt for klimaet' det argument, der blev valgt som vigtigst, for enkelte deltagere dog ligestillet med 'for min families sundhed'. Klima og bæredygtighed fyldte dog ikke meget i diskussionerne. I modsætning til sundhed, der var meget personlig (jeg og min familie), blev der ofte brugt tredje person fx 'man' eller et generelt 'vi', der omfattede alle og ikke kun familien, når der diskuteredes bæredygtighed og klima:

'Jeg ved ikke lige, hvad det er, men man hører jo så meget om, at det ville være godt, at vi spiste mindre kød.'

'...man skal købe bæredygtigt'

'men generelt vil det være godt for klimaet, hvis vi lod være med at spise så meget kød overordnet.'

Klima og bæredygtighed var således vigtigt, men uden direkte betydning for den enkelte og uden umiddelbar betydning for valg af fødevarer.

Reduceret kødforbrug

Som beskrevet under sundhed var den væsentligste grund til ønsket om et reduceret kødforbrug at give plads til flere grøntsager. Det var således ikke, fordi man mente, at kød var usundt – tværtimod. Når deltagerne blev direkte adspurgt, mente de, at kød var sundt, blot man ikke fik for meget.

Det at skære ned på sit kødforbrug var nemt i aftensmåltidet, hvor man kan lave vegetarretter eller blot spise mindre portioner kød med flere grøntsager til. Af samme årsag diskuteredes fx plantefarsen kritisk:

'Så vil jeg bare lade være med at putte kød i den ret, som du også siger, så bare...'

(afbryder) 'Jeg synes også, det virker for mærkeligt det her'

I modsætning hertil var det svært at skære ned på kødpålægget:
'Jeg har nogle gange tænkt, at man skulle være vegetar, altså det skal jeg ikk', men så tror jeg faktisk, at det der med at lave frokost, det ville være sværest for mig.'

Dette kan vise et potentiale for pålægsprodukter med mindre kød i. Dog skal det ikke være kødproduktkategorier uden kød. Det vegetariske pålæg, de blev præsenteret for, blev opfattet som unaturligt og ikke særlig lækkert.

'Jeg synes bare, det virker så kunstigt, altså jeg tænker straks, hvad har de gjort for at få det der til at ligne kød, hvor er e-numrene henne ikk?'

Det er vigtigt, at maden smager godt, og det, at kød smager godt, fremhæves flere gange. Især er det vigtigt, at børnene (også) synes, at maden smager godt, hvilket er afgørende for børnefamiliernes valg af fødevarer.

Pålægsprodukter

Generelt omtales pålægsprodukter som ikke særligt sunde, primært pga. tilsætningsstoffer:

'Jeg ser ikke de to (sundhed og pålæg, red.) hænger særlig godt sammen, der er alt for meget tilsætningsstoffer, salt og alverdens mærkelige ting, ja, man ikke ved hvad'.

Samtidig omtales de traditionelle pålægsprodukter (spegepølse, leverpostej, skinke) dog også som noget, der smager godt, og som børnene godt kan lide. Netop det, at børnene godt kan lide det, er vigtigt for mange.

Naturlighed, dvs. at maden ligner det, den er, og at der ikke er for mange tilsætningsstoffer, var helt generelt nogle vigtige temaer i diskussionen, og grunden til at flere var negative i forhold til de vegetariske kødanalogprodukter, der blev præsenteret.

Diskussion

Fokusgruppeundersøgelserne blev gennemført forholdsvis snævert geografisk nemlig i Nordsjælland. Deltagerne blev udvalgt efter, at de ønskede at skære ned på kødforbruget. Dette blev valgt, da det menes at være en relevant målgruppe, men skal tages i betragtning ved tolkning af resultaterne.

Den primære årsag til ønsket om at skære ned på kødforbruget var sundhed, dvs. faktorer relateret til deltagerne selv og deres familie. Eksterne faktorer som klima og miljø blev først italesat, når deltagerne ikke direkte skulle forholde sig til det i forhold til deres eget indkøb. Ved at skære ned på kødforbruget ville der blive plads til at spise flere

grøntsager. Det var således ikke negative sundhedseffekter ved kød, der havde betydning, men derimod positive sundhedseffekter ved grønnsager.

Pålæg og frokost var der, hvor deltagerne oplevede det sværest at skære ned på kødforbruget. De traditionelle pålægsprodukter blev opfattet som usunde, men samtidig som velsmagende, og noget børnene kan lide.

Succeskriterier Succeskriterier for nye produkter med planteprotein vil være, at de opleves sunde fx ved at være nøglehulsmærket. Samtidig skal de opfattes naturlige og være uden 'en masse tilsætningsstoffer'. En dokumentation af deres sundhedsmæssige værdi (aminosyresammensætning og mæthed/velvære) vil være væsentlig.

Bæredygtighedsvinklen vil være vigtig som en grundlæggende faktor. Den vil kunne være med til at bringe produkterne ind på markedet, da bæredygtighed har betydning som en bagvedliggende faktor.

Endvidere er det vigtigt, at spisekvaliteten er god, og at hele familien, især børnene, kan lide produkterne.

Kravspecifikation I kravspecifikationen til produkterne er det valgt at arbejde med pølser (emulgeret farsprodukt), salami (fermenteret farsprodukt) samt suppeboller (ikke-emulgeret farsprodukt til færdigret).

På baggrund af fokusgruppeundersøgelserne kan det konkluderes, at netop pålægsprodukter er relevante, da det er her, forbrugerne har svært ved at nedsætte deres kødforbrug. Valget af salami og pølser er derfor relevant i forhold til målgruppen. Suppebollen er valgt som modelprodukt for færdigretter herunder også frikadeller. Frikadeller kan ligeledes anvendes som pålægsprodukt.

I kravspecifikationen er det fastlagt, at pølsen og suppebollerne skal være nøglehulsmærkede. Dette passer fint med målgruppens fokus på sundhed.

Smag er væsentligt for målgruppen. I projektet skal der derfor sættes fokus på, at spisekvaliteten optimeres både gennem valg af proces og proteinindhold.

Endelig er det vigtigt at fastholde naturlighed, hvilket også er fremhævet i kravspecifikationen.

Bilag 1. Spørgeguide ved fokusgruppeinterview
Spørgeguide fokusgruppe – kød og planteprotein

Tid	Spørgsmål	Kommentar
0	<p>Tak, fordi I ville komme. Mit navn er Margit, og jeg skal være jeres vært her i aften. Det kommer til at tage ca. en time og vil være en kombination af, at jeg spørger om noget, og at I laver nogle øvelser. Det er vigtigt, at man siger det, man mener – der er ikke noget, der er forkert. I må meget gerne spørge ind til det, de andre siger, så der kommer noget dialog og diskussion. Jesper er med på en lytter – han skal kunne hjælpe mig efterfølgende, når jeg skal samle sammen, hvad der er blevet sagt.</p> <p>Jeg optager lyden – anonymt. Navne vil ikke blive brugt. Af hensyn til lydoptagelserne vil jeg bede jer svare ved at sige noget og ikke ved at nikke eller ryste på hovedet eller lign.</p> <p>I er velkomne til at drikke og spise undervejs, men prøv at lade være med at klirre for meget. Er der nogle spørgsmål til det praktiske? Så tænder jeg for mikrofonen.</p>	Skabe en god stemning og gøre alle trygge.
5	Det her handler om mad, og hvorfor man vælger, som man gør. Til at starte med vil jeg bede jer alle hver især sige jeres navn. Og da det handler om mad, vil jeg også bede jer sige, hvad I spiste til frokost i dag.	Spore dem ind på, at det handler om mad og mere specifikt på kødprodukter, man ofte spiser til frokost.
10	Her er nogle forskellige foto. Kan jeg få jer til at vælge et foto, der viser noget, der har betydning for jer, når I køber ind? Fortæl nu, hvad der er grunden til, at I har valgt netop dette kort. I andre må gerne spørge ind.	Sætter deres egne ord på, hvad der er vigtigt. Er i 'forbrugerrollen'. Der er stadig ikke fokuseret på kød og reduceret kødindtag.
20	<p><i>Afhængig af, hvad de siger:</i></p> <p>Nu har jeg hørt, at mange af jer har valgt xx. Er der nogen af jer, der ikke er enige i det?</p>	Prøver at få fremhævet argumenter ved at finde forskelligheder mellem deltagerne

	Er der noget af det her, der slet ikke er vigtigt for jer? Hvad er mindst vigtigt for jer?	
	Hvis jeg siger mad, hvad er så det første, I tænker på? Hvis jeg siger kød, hvad er så det første, I tænker på?	
25	I har alle sammen sagt, at I spiser kød, og at I gerne vil reducere eller allerede har reduceret jeres kødforbrug. Kan I sætte nogle ord på, hvad der er grunden til, at I har taget det valg?	Nu handler det om mad... Bred åbning relateret problemstillingen.
	<i>Hvis de fokuserer på, hvorfor de reducerer deres kødindtag....</i> Jeg kan høre, at I har gjort jer mange tanker om at reducere kødindtaget. Hvad er grunden til, at I gerne stadigvæk vil spise kød?	Stadig åbent spørgsmål for at få dem til at diskutere. Høre hvad deres argument er for at reducere og for at fastholde kødet.
	<i>Afhængig af hvad de siger...</i> Kan I lide kød? Tror I, at kød er vigtigt i ernæringen?	
35	<i>Afhængig af, hvad de siger</i> Flere af jer nævner sundhed/ingen af jer nævner sundhed. Jeg er nysgerrig på, hvad I forstår ved sundhed.	
40	Her er nogle argumenter for, hvorfor man vil reducere sit kødindtag – kan jeg få jer til som gruppe at prioritere dem fra vigtigst til mindst vigtig? Hvis det kun handlede om kødprodukter dvs. fx pølser, frikadeller og pålæg – hvad ville prioriteringen så være?	Er i 'borger-rollen'. Får prioriteret, hvad der er årsagen til, at de vil skrue ned for kødforbruget. Spørg evt. ind, så det er klart, om det er nærvæds-årsager (mig og min familie) eller globale årsager (miljø). Og hvorfor miljø er vigtigt. Og om det at købe kødreducerede produkter er koblet til andre ting fx økologi, sundhed, dyrevelfærd el.lign.

55	<p>Her er nogle varer, der alle er kendetegnet ved at indeholde lidt eller intet kød. Er der nogen af jer, der kender dem, eller har smag dem? Hvad er grunden til, at I har/ikke har smagt/købt dem? Kunne I tænke jer det? I hvilket måltid kunne I tænke jer at spise dem (frokost/aftensmad)?</p> <p>Hvis I skal skære ned i jeres kødforbrug, hvordan vil I så helst gøre det? (kendte produkter med reduceret kød eller helt nye produkter). Og hvad er vigtigt? (hvis de ikke selv nævner smag, så skal der spørges ind til det).</p>	<p>Blive mere konkret på produkter.</p> <p>Der vises forskellige vegetariske 'køddretter' og spread fra Tulip samt en traditionel kartoffelspegepølse og en pølse med nøglehulsmærke. Vigtigt at høre, hvordan de omtaler 'spread'</p>
65	<p>Jeg vil sige tak, fordi I har deltaget. Projektet, som jeg har lavet fokusgruppeundersøgelsen i, handler om at udvikle kødprodukter af høj kvalitet, som er kødreducerede, ved at der er tilsat planteprotein. Som afslutning vil jeg foreslå, at vi lige tager en bordet rundt, hvor I kan sige, hvis I har et godt råd til os om, hvad vi skal tage hensyn til, og hvad vi skal prioritere højt i projektet.</p>	
70	<p>Så vil jeg bare sige tak for hjælpen. Her er et gavekort, som jeg håber, I kan bruge.</p>	

Øvelse 1. Foto

Øvelse 2. Argumenter

Det vil være godt for klimaet

Min og familiens sundhed

Kød er dyrt

Jeg kan ikke lide kød

Jeg vil være sikker på, at familien får grøntsager nok

Det er synd for dyrene

Øvelse 3. Produkter, der fremlægges samtidig og diskuteres